

SOBRE L'ANTOLOGIA 'DOCE POETAS CATALANES DEL SIGLO XX'

Orlando Guillén i els dotze poetes

JORDI CERVERA

Sovint les històries relacionades amb la poesia tenen a veure també amb l'amor, amb aquest sentiment que fa moure quietuds, que trasbalsa serenors i que altera vides. I la vida, massa sovint també, té a veure amb l'atzar, amb el joc subtil de les casualitats no previstes. Quan l'any 1977 el poeta Orlando Guillén (Ayacucan, Mèxic, 1945) arribava a Catalunya, ho feia per amor a una dona. Aquí va descobrir la literatura catalana i, després de deixar-se captivar pel dring de les paraules, s'hi va acostar d'una manera més seriosa tot provant de fer la traducció al castellà de *La pell de brau*, d'Espriu, per anar superant el seu català d'estar per casa. Un bon dia, l'any 1979, tot passejant amb l'*Antologia general de la poesia catalana*, de Josep Maria Castellet i Joaquim Molas, sota el braç coneix Joan Vinyoli que, en un rampell de cortesia i per tal que el nouvingut no perdés el temps llegint en va, li marca a l'índex de l'obra el nom de 12 poetes. Els escollits, a més d'ell mateix, van ser Guerau de Liost, Josep Carner, Carles Riba, Joan Salvat-Papasseit, J.V. Foix, Pere Quart, Agustí Bartra, Salvador Espriu, Joan Brossa, Gabriel Ferrater i Vicent Andrés Estellés. Amb aquestes recomanacions a *vuclapluma*, tal com les qualifica el poeta mexicà, Guillén es comença a cabussar en la poesia catalana a la vegada que referma els llaços d'amistat amb Vinyoli i entra molt més a fons en la seva obra.

Guillén torna a Mèxic i li fa arribar a Vinyoli la traducció castellana d'un dels seus llibres, titulada *Viento de cobre*, una "versió realment lamentable" que, malgrat tot, engresca l'autor de *Vent d'aram*. Quan el mexicà torna a Barcelona, mantenen el contacte i aleshores emprén la tasca de traduir *Tot és ara i res*. Li apuntant, això sí, que aquest títol traslladat directament al castellà quedava ambigu i es perdia la simultaneïtat contundent del text català, i li recomanant l'afegit d'una paraula, amb la qual cosa la versió definitiva quedava convertida a proposta de Guillén en *Todo es ahora y nada tambien*. Poc després, Vinyoli moria sense veure la traducció acabada. Orlando Guillén, aferrat a les seves històries d'amor i a les seves fidelitats inalterables, continua vivint a Catalunya, millorant el seu català i aprofundint en aquella tria personal que li havia indicat el poeta barceloní fins que un bon dia decideix convertir aquella casualitat iniciàtica en un motor de vida i comença a traduir llibres dels 12 poetes representats alhora que investiga a fons la seva obra.

A poc a poc, i amb l'afegit posterior de tres dones, Maria Antònia Salvà, Clementina Arderiu i Rosa Leveroni, per tal d'evitar tenir a les mans una antologia *macha*, comença a agafar cos una obra ben singular i gens habitual. Entra en contacte amb Enric Casasses, que l'esperona i es compromet a fer l'epíleg del llibre, i amb una cosa i l'altra es van perfilant les línies mes-

EL POETA ORLANDO GUILLÉN EN EL SEU ESTUDI DE MÈXIC

És una visió feta des de la passió íntima en lloc de des de l'erudició freda

Guillén considera que el segle XX és el segle d'or de la poesia catalana

tres del que a hores d'ara ja és *Doce poetas catalanes del siglo XX*. Es tracta d'un llibre que, segons els detalls finals de l'edició, pot arribar a tenir al voltant de 2.000 pàgines i que es divideix en cinc parts. La primera és *A las doncellas del año dos mil*, un text introductor d'Orlando Guillén en què disseciona els interessos, les voluntats i les històries que l'han portat fins aquí i s'acosta a tots els poetes que integren el llibre, amb especial interès per Vinyoli, a qui va dedicada tota l'obra.

La segona part inclou les traduccions de *La ciudad de marfil* (Liost), *Serenidad o El corazón en calma* (Carner), *Libro segundo de Las estanzas* (Riba), *El poema de*

la rosa en los labios (Salvat), *Crónicas del ultrasueño* (Foix), *Vacaciones pagadas* (Pere Quart), *Quetzalcóatl* (Bartra), *Final del laberinto* (Espriu), *Viento de cobre* (Vinyoli), *La marejada* (Brossa), *Teoría de los cuerpos* (Ferrater) i *El fuegazo de los costales de leña* (Estellés).

La tercera part, la dedicada a les dones, abarca les traduccions de *Cinco poemas desolados y otros poemas*, de Rosa Leveroni, *Poemas de canciones y elegías*, de Clementina Arderiu, i *Poemas de espigas en flor*, de Maria Antònia Salvà.

La quarta part, batejada com *Apéndice de varia intención*, inclou poemes esparsos dels diferents autors, pròlegs, entrevistes i comentaris dels diferents

poetes, la traducció de dos nous llibres de Vinyoli, *Todo es ahora y nada tambien* i *Domínio mágico* i diferents proses per tal d'arrodonir l'aproximació al conjunt i a les individualitats. La cloenda va a càrrec d'Enric Casasses que cus el final amb l'epíleg.

L'antologia, una peça poc corrent en les tradicions literàries, és, a més d'un treball extens i brillant, la visió d'un lector que s'acosta a la poesia catalana des de la passió íntima en lloc de fer-ho des de l'erudició freda. Orlando Guillén s'ha cabussat des de la seva condició de poeta, amb la qual cosa ha aconseguit un ritme i una musicalitat que potser no s'ajusten als cànons clàssics i tradicionals però que aconsegueixen un efecte que ha estat el motor de la seva feina, traspasar la musicalitat de l'obra original a la llengua a què s'ha de traduir. D'aquesta manera, els poetes representats en el llibre prenen una nova sonoritat, la del castellà i, segons Guillén, es converteixen en part indissociable de la tradició poètica de la nova llengua, de la mateixa manera que les traduccions de Hölderlin que va fer Riba ja són part de la poesia catalana i com a tals han de ser enteses i llegides. En aquest sentit, tots els que han tingut accés a *Doce poetas catalanes del siglo XX* coincideixen en el fet que es tracta d'una nova manera d'abordar el concepte de les antologies i que, a hores d'ara, poques literatures poden presumir de tenir un compendi de poetes que reuneixi traduccions senceres de llibres i no només una selecció de poemes dispersos, amb la qual cosa s'espera que, després de l'aparició del llibre al mercat, s'inauguri una nova línia de treball que aprofundeixi en aquest camí iniciat per Orlando Guillén, tant en la poesia catalana com en altres d'arreu.

Val a dir que l'autor mexicà considera que el segle XX és el veritable segle d'or de la poesia catalana i que, tal com va passar amb la literatura castellana, en el període del mateix nom, Catalunya va permetre la floració d'un conjunt de poetes d'alta qualitat entre els quals destaquen algunes individualitats veritablement excepcionals i brillants. Més ellà dels treballs de recuperació que es poden adscriure a l'àmbit lingüístic, com els duts a terme per Pompeu Fabra, el llenguatge poètic català assoleix durant el segle passat tints de veritable esdeveniment cultural i això és precisament el que ell vol reflectir en la seva obra.

Pel que fa a la tria dels llibres que integren l'antologia, Guillén també ho té força clar, ja que considera que un llibre de poemes és ja en ell mateix una representació clara i neta del treball de l'autor i que, per tant, tots els que ha escollit tenen el mateix dret a ser-hi que qualsevol dels altres, entenent, doncs, cada llibre com un tot tancat que dona prou pautes per aproximar-se al pensament i a les intencions del seu creador.

Després d'un periple per diferents editorials de casa nostra, que van declinar assumir la despesa de treure l'obra al carrer, serà la mexicana Fondo de Cultura Económica amb la col·laboració de l'Institut Ramon Llull qui presentarà *Doce poetas catalanes del siglo XX* en societat durant la primavera del 2004, per tal que estigui rodat i a punt per convertir-se en l'estrella de la Fira del Llibre de Guadalajara, on la cultura catalana serà la convidada d'honor i que podrà esdevenir, així, plataforma de la poesia catalana arreu dels països de parla castellana.